

МІСТО КРЕМЕНЧУК
ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

проведене

Експертним Комітетом з стратегічного розвитку

спільно з

Проектом „Економічний розвиток міст” (ЕРМ)

за підтримки

Серпень 2006 р.

Зміст:

I.	ВСТУП	3
II.	МЕТОДОЛОГІЯ	3
III.	УКАЗАЛЬНІ ВИСНОВКИ	4
IV.	РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ	5
	1. Статус підприємства	5
	2. Загальний стан бізнесу	6
	3. Споживачі	7
	4. Питання трудових ресурсів і зайнятості	8
	5. Інформація про об'єкти бізнесу	9
	6. Послуги, що надаються органами місцевої влади	12
	7. Критично важливі питання	14
	8. Загальні враження	14
V.	РЕЗЮМЕ	15

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

I. ВСТУП

У Кременчуці 2006 р. було проведено вивчення думки підприємців серед працедавців Кременчука. Дослідження було проведено в рамках роботи, спрямованої на економічний розвиток на основі громади і стратегічне планування майбутнього міста. Мета цього опитування полягала в тому, щоб зібрати для членів Експертного Комітету з стратегічного розвитку корисну і достовірну інформацію стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції і створює робочі міста в місті. Включені до опитування запитання стосувалися історії та нинішнього стану підприємств, характеру їх підприємницької діяльності, проблем кадрового забезпечення і зайнятості, інформації про наявність виробничих потужностей, про послуги органів влади та відносини з ними і про загальне враження про місто як місце здійснення господарської діяльності.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

Загалом станом на 23 серпня 2006 р. було завершено опитування 56 підприємств. До переліку компаній, які взяли участь в опитуванні, були включені найбільші працедавці міста, а також вибірка малих і середніх підприємств. На 56 опитаних компаніях загалом працює 25 119 робітників. Одна компанія має понад 6 700 працівників, шість підприємств – понад 1 000 кожне, і на трьох підприємствах працює більш як по 500 робітників. Чотири інших фірми мають від 250 до 499 працівників. В ході опитування отримано також відповіді 16 середніх підприємств з кількістю працівників від 50 до 249 людей, а також 27 малих підприємств, де працює не більше 49 робітників. У цьому звіті представлені агреговані відповіді всіх підприємств.

Щоб спонукати працедавців давати повні і відверті відповіді на запитання анкети, вони одержали запевнення в тому, що в цьому звіті не будуть вміщені посилання на конкретні підприємства і буде збережена конфіденційність анкет.

У відповідях підприємств, що представляють різні галузі економіки (важка промисловість; машинобудування; легка промисловість (головним чином харчова й текстильна галузі); будівництво; нафтохімічна та нафтопереробна, сфера послуг і торгівля) були виявлені значні відмінності, що підтверджується в багатьох проаналізованих даних

Хоча опитування 56 підприємств не може повністю відобразити думку всіх підприємницьких кіл Кременчука, опитані підприємці представляють значну частину місцевої економіки – традиційних працедавців, а також сектора малих і середніх підприємств, який зараз зростає.

III. УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ

1. У місцевій економіці спостерігаються ознаки консолідації після недавніх процесів реструктуризації, що супроводжувалися створенням і розвитком малих і середніх підприємств. Важливу роль у місцевій економіці Кременчука відіграють “традиційні” великі підприємства машинобудування, нафтопереробної та хімічної промисловості, оброблення металу, харчової та легкої промисловості, які є головними працедавцями для місцевої робочої сили. Місцеві підприємства не задоволені загальною економічною ситуацією в Україні, високим рівнем внутрішньої конкуренції, недосконалим законодавством. Підприємства потерпають від проблем кадрового забезпечення та конкуренції з боку іноземних підприємств.
2. Загальна кількість працівників на підприємствах – респондентах становить 25 119 осіб (порівняно з 25 626 минулого року), а впродовж двох наступних років планується створити понад 811 нових робочих місць. Лідерами в створенні робочих місць є підприємства легкої промисловості та машинобудування, за якими йдуть деякі будівельні компанії.
3. Показник експортної орієнтованості місцевої економіки є значно вищим за середній по Україні. Загальна орієнтованість на експорт складає 54%, основним предметом експорту є продукція машинобудування, нафтохімічної, харчової та легкої промисловості. 7% продукції реалізується в межах області, 39% – в інших областях України. Частина опитаних підприємців (переважно представники малих і середніх підприємств) обслуговують, головним чином, місцевий та регіональний ринки.
4. До числа позитивних результатів можна віднести те, що підприємці оцінили якість 21% своєї робочої сили на “відмінно”, а 47% – на “добре”, що свідчить про належний рівень задоволеності робочою силою. Частка “задовільних” працівників становить 32%, і 1% працівників одержали оцінку “погано”. Середня зарплата в 2006 р. зросла до 1114 грн на місяць. Сорок п’ять підприємств відчують брак робітників і службовців з необхідними навичками, головним чином у технічній та адміністративній сферах, або очікують проблеми із кваліфікованою робочою силою найближчими роками.
5. Чотирнадцять із 56 підприємств планують модернізувати або вдосконалити наявні в них виробничі потужності з метою розширити свій бізнес у Кременчуці шляхом оновлення наявних приміщень або будівництва нових, переважно в 2006 р. Загальна сума інвестицій може скласти 30 000 000 грн. Двадцять сім підприємств розглядають можливість розширити свій бізнес поза межами Кременчука. Водночас, десять підприємств планує перенести бізнес із Кременчука в пошуках кращих умов для свого виробництва.
6. Загалом, якість послуг місцевих органів влади була оцінена не дуже високо (в середньому на 2,8 за 4-бальною шкалою, де найвищим балом є “1”). Серед проблем, які були названі підприємцями, як такі, що потребують вирішення, часто згадувалося утримання шляхів, житлове будівництво, підтримка МСП, збір та вивіз сміття.
7. Чотири із 56 підприємців оцінили якість роботи місцевих органів влади на “відмінно”, двадцять два – на “добре” і двадцять чотири – на “задовільно”. Три підприємця поставили роботі органів влади міста оцінку “погано”.
8. Думки підприємців Кременчука про бізнес-клімат у цьому місті були більш позитивними. Чотири підприємця оцінили регіон на “відмінно”, але тридцять

Вивчення думки підприємців

вважають Кременчук “добрим” місцем для бізнесу, а двадцять два – “задовільним”. Жоден респондент не вважає, що Кременчук є “поганим” місцем для підприємницької діяльності. Як найбільш позитивні підприємці оцінюють такі чинники: географічне місцезорозташування, наявність ресурсів і розвинута інфраструктура для бізнесу.

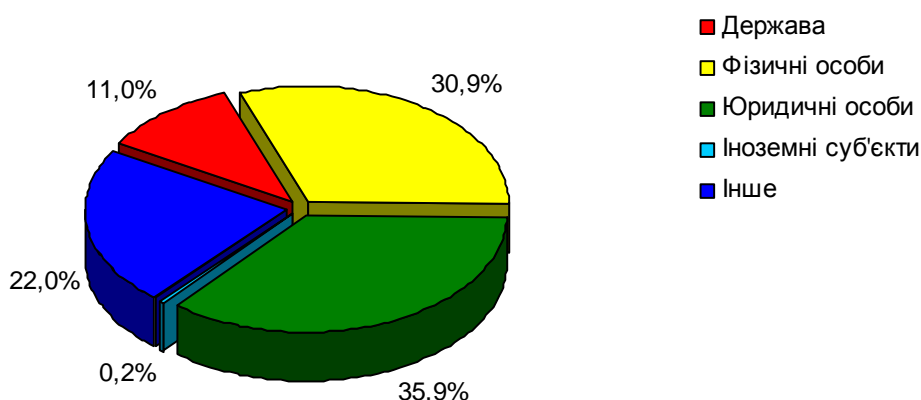
9. Підприємці поділяють думку про те, що місцева економіка може змінитися на краще завдяки ефективнішій місцевій співпраці (розвиток МСП та інфраструктури для бізнесу) та зовнішнім ресурсам (залучення інвестицій), капітальним інвестиціям (розвиток комунальної інфраструктури), будівництву житла,. Однак багато хто вважає дуже важливими й окремі аспекти якості життя (освіта, соціальні послуги, навколишнє середовище).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Статус підприємств

Сорок два із 56 підприємств були засновані після 1990 р. Значна частина новостворених підприємств – це переважно малі та середні підприємства сфери торгівлі, послуг, будівництва і, частково, харчової промисловості, тоді як традиційні підприємства представлені машинобудівними підприємствами, підприємствами важкої промисловості та іншими великими працедавцями, деякі з яких були створені в середині ХХ століття або навіть ще в ХІХ сторіччі. Не значна частина (11%) підприємств, які представляють, головним чином, машинобудування, досі залишаються в державній власності (дивись графік 1). 3-поміж опитаних підприємств 67% належать юридичним і фізичним особам – резидентам України. Іноземний капітал представлений лише у 2-х підприємств міста.

Графік 1. Структура власності

2. Загальна інформація про підприємства в цілому

Дуже важливе місце в місцевій економіці належить машинобудуванню, нафтопереробній та хімічній промисловості, обробленню металу, харчової та легкої промисловості, які є головними працедавцями для місцевої робочої сили.

Дослідження виявило, що доволі стабільно працює машинобудування, легка та харчова промисловість, значні обсяги продукції якої йдуть на експорт. Продукція і послуги підприємств будівельної галузі, торгівлі та сфери послуг природно споживаються на місцевому ринку в межах області та інших регіонах; більшість цих підприємств демонструють зростання обсягів продажів. Новим явищем місцевої економіки є різноманітна група малих та середніх підприємств. Створені місцевими підприємцями після 1990 р., вони переважно задовольняють різноманітні потреби підприємств, домогосподарств і населення області.

Підприємців попросили назвати чинники, які справляють негативний вплив на їхній розвиток – зараз і в майбутньому (див. графік 2). У порядку пріоритетності це такі чинники: (1) загальна економічна ситуація є найважливішим фактором; його назвали 63% підприємств; (2) внутрішня конкуренція – 39% є значною проблемою для малих та середніх підприємств. (3) Недосконале законодавство – створюють перешкоди для 32% компаній, а (4) нестача кваліфікованої робочої сили - для 50% підприємств легкої та харчової промисловості та 30% машинобудівних компаній. (5) Конкуренція з боку іноземних підприємств свідчить про те, що місцевій економіці притаманний відносно високий рівень експорту, цей чинник назвали в середньому 25% підприємців, які представляють машинобудування та легку й харчову промисловість. (6) висока вартість матеріалів і комплектувальних а також (7) енергоносіїв (21/18%) – ці два чинники є значною проблемою для великих підприємств машинобудування. (8) Утрата ринків у колишньому СРСР є перешкодою для 20-25% підприємств машинобудування та легкої промисловості. З іншого боку, екологічні обмеження, віддаленість ринків є перешкодами лише для 1-2 підприємств.

Графік 2. Перешкоди, які заважають подальшому розвитку

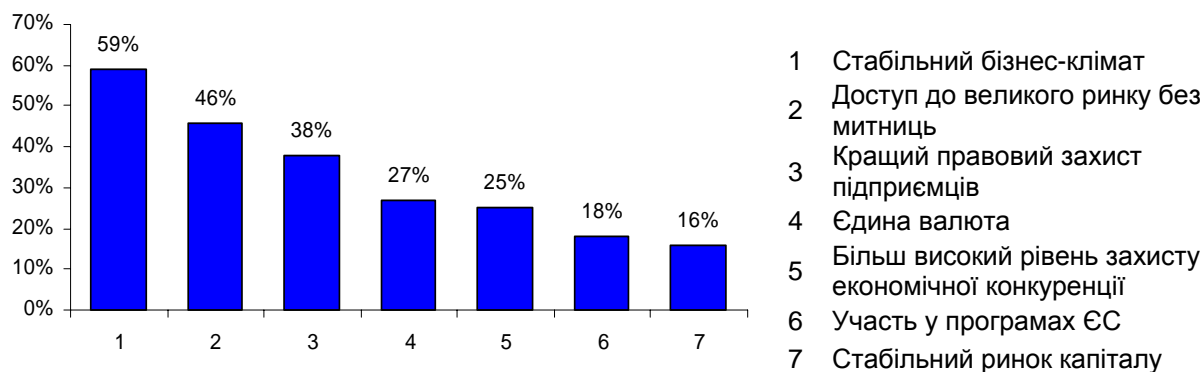

Перспективи більш тісної співпраці з Європейським Союзом / вступу до ЄС сприймаються радше позитивно, хоча підприємці свідомі потенційних негативних

Вивчення думки підприємців

наслідків цього. Основними перевагами започаткованого процесу інтеграції підприємці вважають більш стабільний бізнес-клімат (59%), доступ до великого ринку без митниць (46) та кращий правовий захист підприємців (графік 3).

Графік 3. Переваги вступу до ЄС

З іншого боку, 50% підприємств очікують, що це посилить конкуренцію з боку іноземних компаній, а 46% вважають, що покладе край „перевагам, пов’язаним із низькими витратами”. Як чинники, що можуть негативно вплинути на розвиток місцевого бізнесу та його продуктивність, були названі необхідність додаткових інвестицій, щоб адаптуватися до нових умов, нерозривно пов’язана з перевагами інтеграції (цей чинник назвали 43% підприємців), а також подорожчання робочої сили (25%).

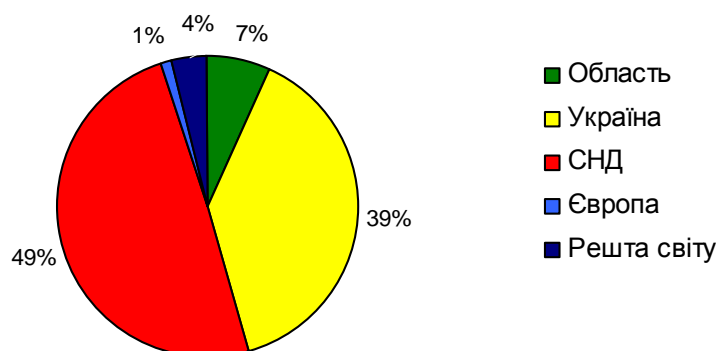
3. Споживачи

Тридцять сім підприємців погодилися поділитися інформацією про обсяги збуту, а також географічний розподіл своїх клієнтів (графік 4). Двадцять підприємств повідомили, що вони експортують частину своїх товарів та послуг (СНД – 49%, інші країни Європи 4%, інші країни світу – 1%). Лише 7% загального обсягу збуту реалізується в межах області, а 39% місцевих товарів та послуг вивозяться до інших областей України. Ці показники свідчать про те, що місцеві підприємства потенційно спроможні експортувати свою продукцію, але вони поки що не зуміли проникнути на „важкі” ринки Західної Європи та інших країн світу.

Більшість підприємств очікують стійкого підвищення обсягів продажів (часто більш як на 20%) у 2006 р., однак середній показник обсягів продажів у розрахунку на одного працівника перебуває на рівні близько 109 225 грн, що свідчить про необхідність подальшого нарощування продуктивності.

Прив’язка до клієнтів розглядається 38 підприємств як основна причина, щоб займатися своєю підприємницькою діяльністю саме в Кременчуці; 43 підприємці зазначили, що вони можуть знайти в цьому місті кваліфіковану робочу силу, а 25 підприємців повідомили, що мають постачальників сировини і комплектувальних (18), які розташовані в даному регіоні.

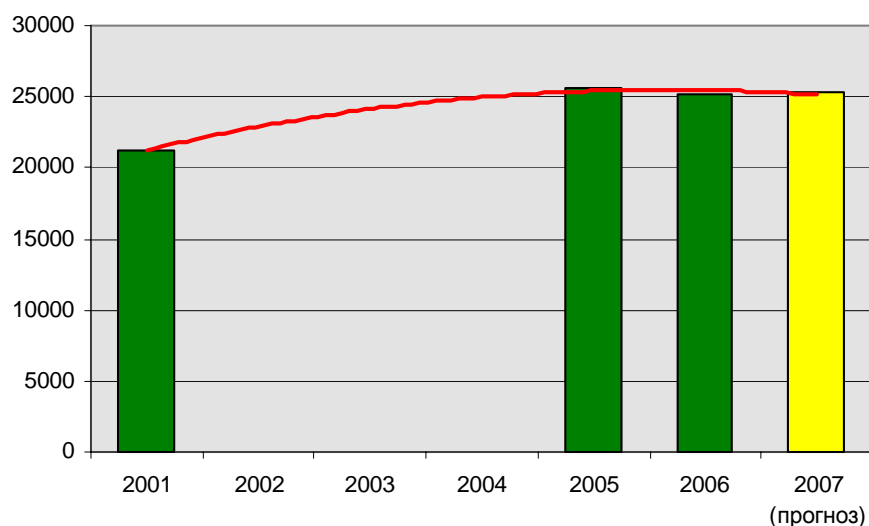
Графік 4. Експортна орієнтованість місцевої економіки

4. Працівники і робоча сила

Загальна кількість штатних працівників, зайнятих на 56 підприємствах, включених до опитування, складає 25 119 осіб; динаміка зайнятості така: п'ять років тому цей показник становив 21 248, а торік – 25 626. Рушійною силою створення робочих місць були малі та середні підприємства, тоді як низка великих працедавців кількість робочих місць скоротили.

Графік 5. Тенденції щодо зайнятості

Ця тенденція, схоже, залишається, на запитання про майбутню зайнятість підприємці відповіли, що планують створити 811 нових робочих місць. Дуже позитивним є те, що кількість створюваних робочих місць майже рівномірно розподілена між галузями. Цього року частка випускників вузів досягла рівня 12,5%.

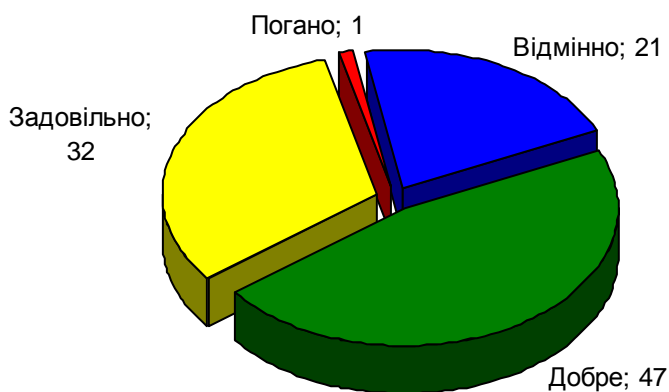
У 2006 р. середня кількість працівників в розрахунку на одне підприємство з числа включених до дослідження склала 483, тоді як у 2001 р. цей показник становив

Вивчення думки підприємців

434. Відповідно до наявних тенденцій, наступного року він зросте до 495. Одержані дані, що стосуються питань зайнятості, також свідчать про необхідність урівноваженого підходу при здійсненні зусиль, спрямованих на стимулювання розвитку місцевої економіки.

Рівень задоволення працедавців якістю робочої сили є дуже високим. Загалом, 21% працівників оцінюються на відмінно, 47% – добре, 32% – задовільно, а 1% – погано (графік 6). Важливо зберегти як мінімум цей рівень оцінки, оскільки наявність кваліфікованої робочої сили належить до числа основних причин, з яких підприємці розташовують свій бізнес у Кременчуці.

Графік 6. Ступінь задоволеності якістю робочої сили

Середньомісячна зарплатня, яку фактично виплачують на підприємствах, які взяли участь в опитуванні, цього року в середньому складає 1114 грн., тоді як у 2005 р. вона становила 1028 грн. Зарплатня в місцевій економіці варіює від 350 до аж 2546 грн. на місяць.

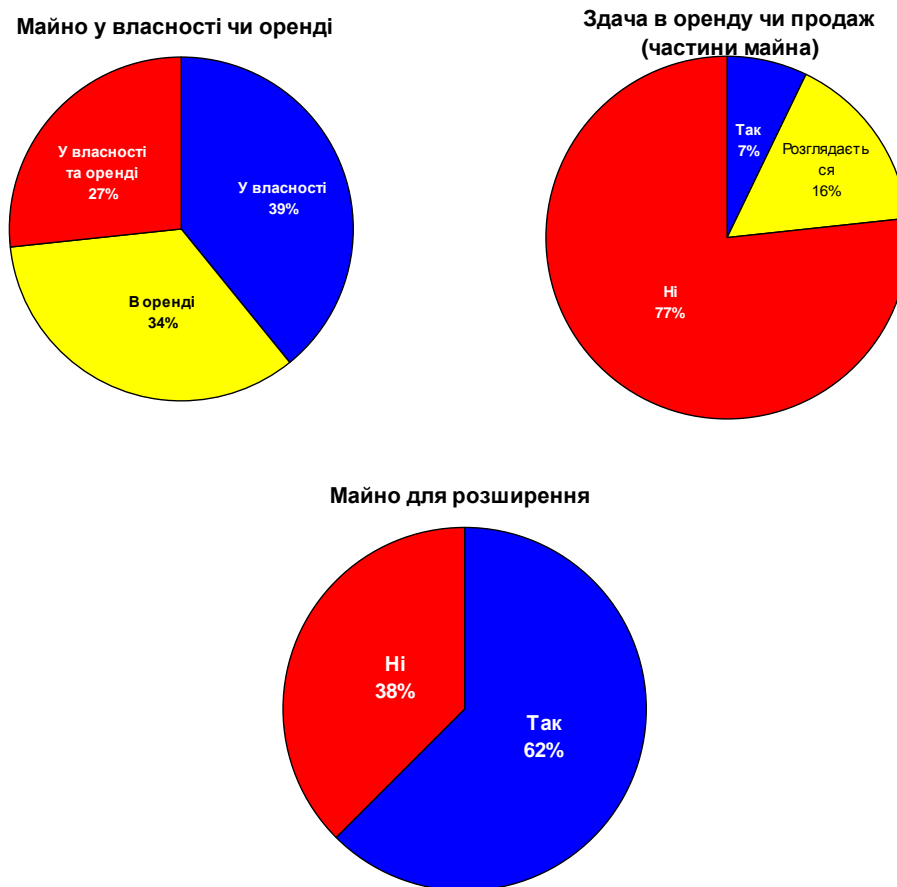
Попри високий рівень задоволеності якістю робочої сили, 22 підприємств відчувають нестачу кваліфікованої робочої сили, а 23 очікують проблеми такого роду в майбутньому. Кваліфіковані спеціалісти технічних професій – як з вищою освітою, так і кваліфіковані технічні працівники – називалися найчастіше як такі, що їх бракує (зараз або потенційно).

Серед позитивних результатів дослідження можна назвати те, що представники 10 підприємств повідомили про наявність на них науково-дослідницьких відділів із загальною чисельністю 384 працівників.

5. Інформація про наявність виробничих потужностей для підприємницької діяльності

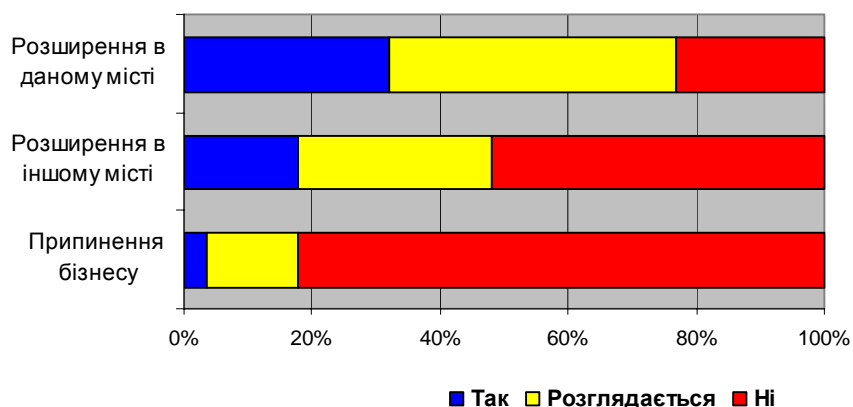
Ситуація у цій сфері видається задовільною (див. графік 7). Як правило, підприємства володіють спорудами (або орендують їх) і мають право землекористування.

Графік 7. Інформація про наявність нерухомості

Більшість підприємств мають достатні потужності для розширення підприємницької діяльності. Десять підприємств (графік 8) зараз або в майбутньому має намір перенести свою діяльність за межі Кременчука, а 27 – розширити свою діяльність в інших адміністративно-територіальних одиницях України або за кордоном. З іншого боку, лише 13 підприємств готові (зараз або в майбутньому) запропонувати частину своїх приміщень для оренди або продажу.

Графік 8. Інформація про інвестиції

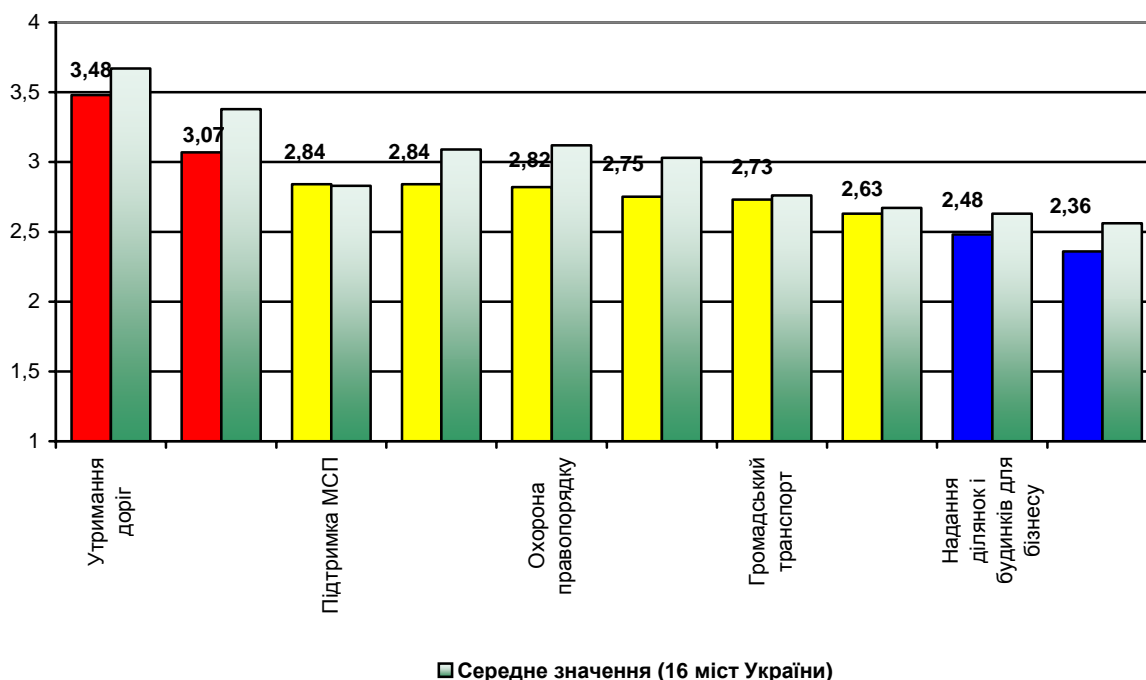
Вивчення думки підприємців

Нинішня якість будівель і технологій видається не дуже високою, саме тому підприємства планують значні інвестиції в розвиток виробничих потужностей. 14 підприємств планують модернізувати або покращити наявні виробничі приміщення і/або технології, переважно в наступні кілька років. Планується інвестувати близько 30 млн грн і створити 811 нових робочих місць. Однак, деякі підприємства не надали інформації про свої інвестиційні плани, тому насправді інвестиційна діяльність може виявитися вищою.

6. Послуги органів влади та відносини з ними

Підприємствам було запропоновано оцінити за 4-бальною шкалою (1 – відмінно; 4 – погано) дев'ять послуг, які надаються їм органами місцевого самоврядування міста. В середньому ці послуги одержали не дуже високу оцінку – 2,8 (див. графік 9). Найбільший рівень задоволення був висловлений щодо такої послуги, як ліцензування і надання дозволів на ведення бізнесу (2,36), на другому місці – послуга з надання ділянок і будинків для бізнесу (2,48).

Графік 9. Послуги органів місцевого самоврядування

Підприємці не задоволені утриманням доріг (3,48), житловим будівництвом (3,07), підтримкою малого та середнього бізнесу та збором та вивезення сміття (2,84). Результати оцінки були доволі рівномірними та збалансованими, і відмінності в оцінці різними підприємцями цих послуг були незначними.

В той же час, відповіді на запитання «У яких з цих послуг найбільше хотілося б побачити поліпшення?» вказують на те, що підприємці рекомендують здійснити ініціативи, головним чином, у сферах утримання доріг і надання ділянок і будинків для

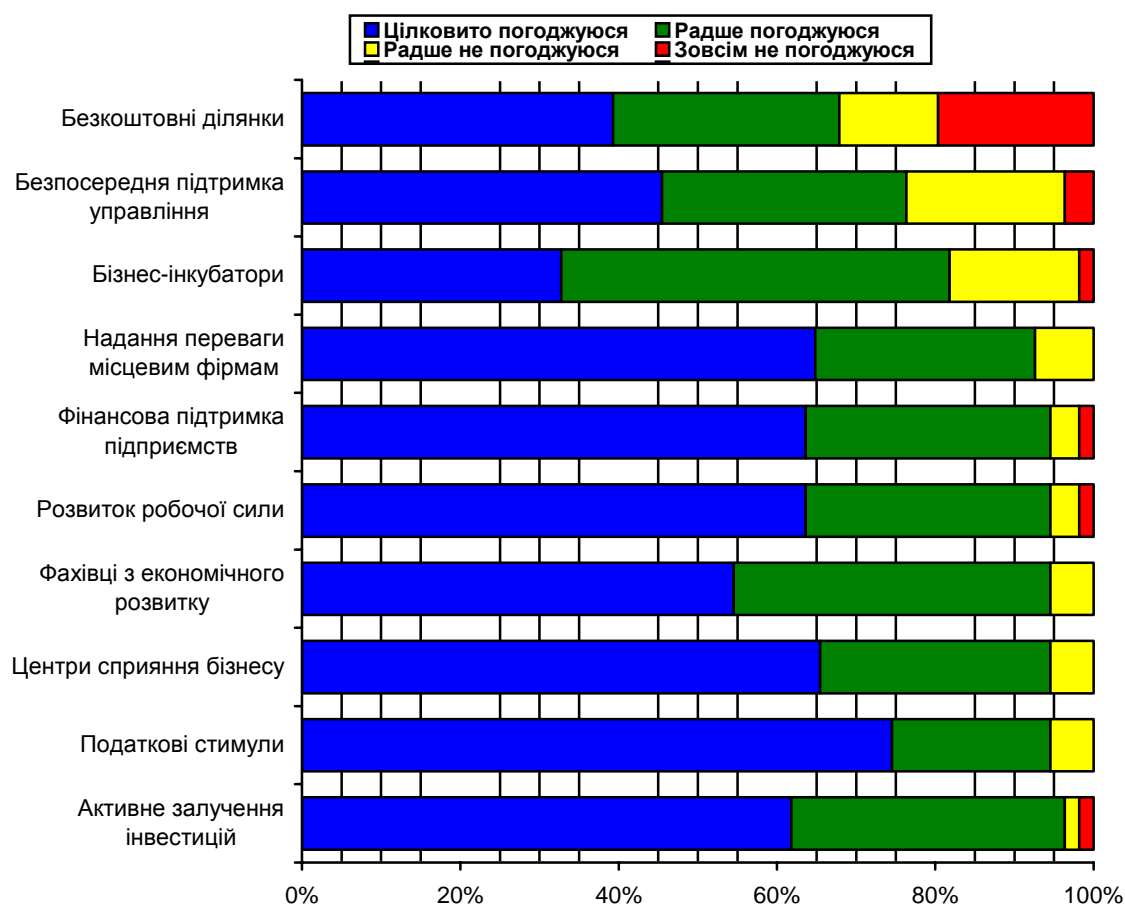
Вивчення думки підприємців

бізнесу. Ці дві сфери є явними “рекордсменами”. Крім цих сфер, багато підприємців наголошують на необхідності розвитку інфраструктури та підтримки МСП.

Поряд із цим, підприємцям було запропоновано назвати, які послуги мають надавати місцеві органи влади (та Відділ економічного розвитку) суб'єктам підприємницької діяльності, котрі працюють у Кременчуці. Графік 10 показує, що підприємці активно вітають майже всі види підтримки, запропоновані їм на вибір. Підприємства підтримують активне залучення інвестицій, введення податкових стимулів та ідею створення Центру підтримки бізнесу. На один із викликів успішного розвитку МСП можна було б відповісти заходами з розвитку робочої сили.

На відміну від інших східноєвропейських країн, місцеві підприємці не підтримують ідею будівництва і надання безкоштовних ділянок – вони не вбачають гарантій того, що ті, хто отримав би ці субсидії, справді почали б створювати нові робочі місця. Фінансова підтримка підприємств (гарантії за кредитами) одержала б якнайбільше схвалення – це пов'язано із згаданими вище проблемами з наявністю фінансування.

Графік 10 . Послуги, що надаються Департаментом економічного розвитку

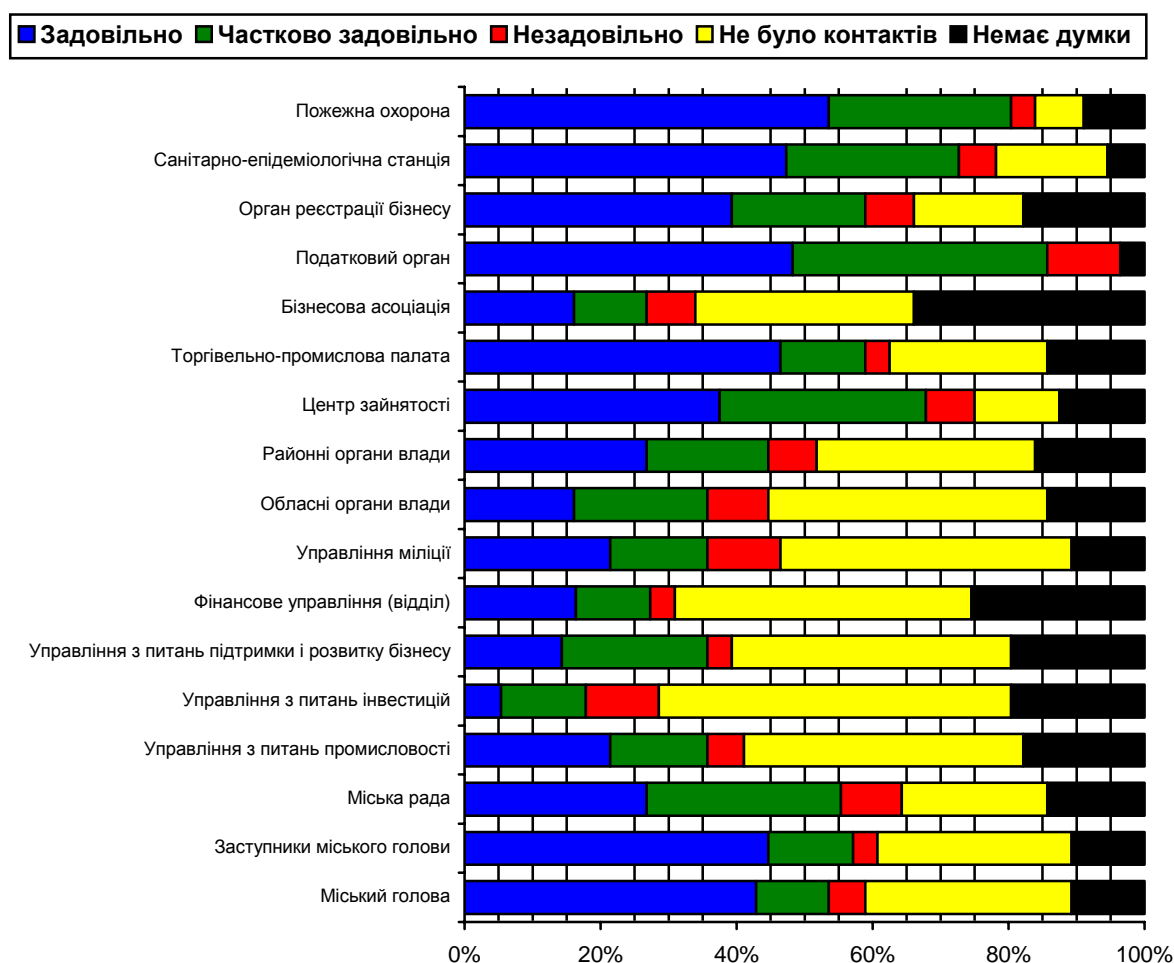
Підприємці оцінювали контакти з посадовими особами та організаціями органів влади. Як видно з даних, наведених на графіку 11, результати є доволі позитивними. Органи реєстрації бізнесу і навіть податкові органи, пожежна охорона та санітарно-епідеміологічна станція одержали позитивні оцінки. Опитування свідчить про

Вивчення думки підприємців

обмеженість контактів підприємців з Відділом з питань інвестицій, Управлінням з питань підтримки і розвитку бізнесу та бізнесовою асоціацією.

Багато коментарів, які зробили підприємці що до проблем при контактах з органами влади, можна узагальнити в одному реченні: “Надто багато бюрократії, відсутня співпраця, перевищення своїх повноважень деякими робітниками цих установ, байдуже ставлення до проблем підприємців”.

Графік 11. Контакти з органами влади

7. Критично важливі питання

Коли підприємцям було запропоновано вибрати не більше трьох найкритичніших першочергових питань, на яких слід зосередити увагу в стратегічному плані міста, вони дали такі відповіді:

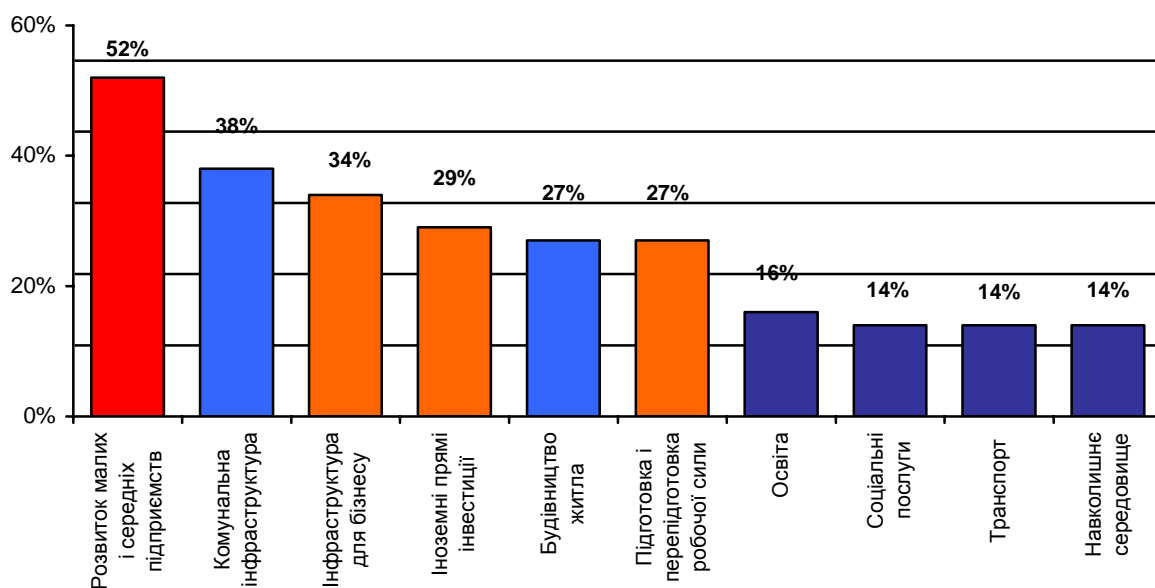
- Розвиток МСП (52%) - це питання одержало найбільшу підтримку з боку представників малого та середнього бізнесу;
- Комунальна інфраструктура (шляхи, електро-, газо- та водопостачання) – це питання посіло друге місце - 38% голосів;
- Питання розвитку інфраструктури для бізнесу вважають пріоритетними 34% підприємств;
- Зайнятися залученням прямих іноземних інвестицій рекомендували 29%

Вивчення думки підприємців

респондентів;

- Питання будівництва житла та підготовка і перепідготовка робочої сили (27%) одержало найбільшу підтримку представників з боку представників підприємств машинобудування та переробної промисловості;
- Розвиток освіти у Кременчуці вважають пріоритетним 16% респондентів;
- Соціальні послуги, питання навколишнього середовища та розвиток транспорту визначили як пріоритетні 14% респондентів;

Графік 12. Критично важливі питання

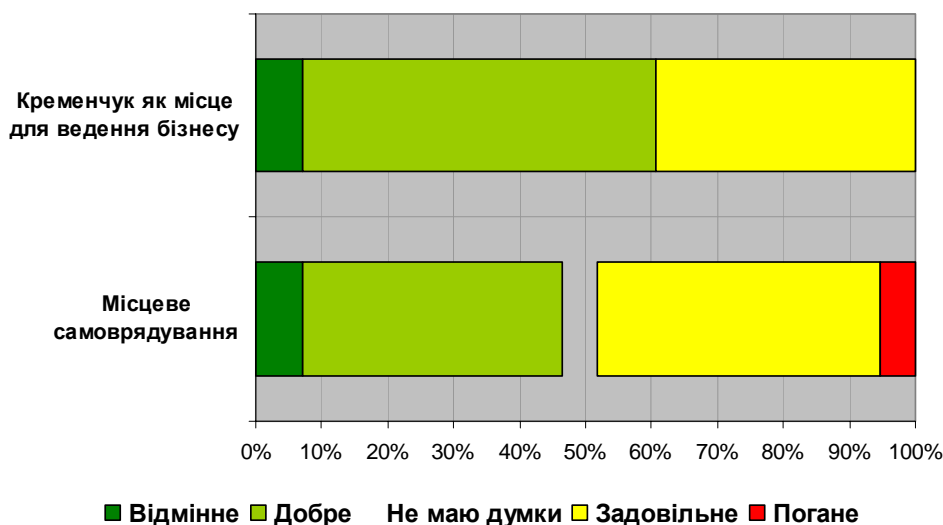

З іншого боку, кілька питань були названі менше п'яти разів; серед них: наукові дослідження і розробки, туризм та промислова реструктуризація.

9. Загальні враження

Підприємцям було запропоновано поділитися своїми загальними враженнями від роботи органів влади Кременчука. Чотири із 56 підприємців оцінили якість роботи місцевих органів влади на "відмінно", двадцять два – на "добре" і двадцять чотири – на "задовільно". Три підприємця поставили роботі органів влади міста оцінку "погано". Погляди на бізнес-клімат Кременчука були дещо більш позитивними. Чотири підприємця оцінили місто на "відмінно", але тридцять вважають Кременчук "добрим" місцем для бізнесу, а 22 – "задовільним".

Графік 13. Загальна думка

Серед прикладів позитивних аспектів бізнес-клімату Кременчука, наведених підприємцями, найчастіше згадувалися такі:

- Географічне розташування міста – в центрі країни;
- Наявність ресурсів; розвинута інфраструктура для бізнесу;
- Місцева кваліфікована робоча сила;
- Місцеве самоврядування готово для співробітництва з бізнесом;
- Місто – промисловий центр області.

Негативні чинники, названі підприємцями Кременчука, переважно стосувалися якості законодавства, яке становить загальну проблему. Серед проблем, пов'язаних із даним місцем ведення бізнесу, підприємці назвали такі:

- Високий рівень конкуренції на місцевому ринку
- Надмірна бюрократія в органах влади;
- Низький рівень кваліфікації спеціалістів;
- Відсутність належного бюджету, який би дав змогу вирішувати питання розвитку міста.

V. РЕЗЮМЕ

Це дослідження бізнес-клімату відображає акумульовані думки підприємницької громади Кременчука. Її колективне ставлення до міських органів влади матиме значний вплив на те, чи відбуватиметься зростання його економіки, чи вона зазнає стагнації або спаду. Цей звіт допоможе експертному Комітету з стратегічного розвитку в його роботі і буде корисним для місцевих органів влади в їхніх зусиллях, спрямованих на підтримання та покращення бізнес-клімату міста.

Працівники проекту “Економічний розвиток міст” хотіли б висловити вдячність усім працедавцям, які поділилися своїми думками і надали корисну інформацію, а також усім членам експертного Комітету стратегічного розвитку, які приділили свій час проведенню опитування.